

מדת בדת

לע"נ הרה"ג ר' יצחק משה בן רבי יוסף כהן זצוק"ל
הערת והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

ערכין לג-לד תמורה ב-ו שיען חזק חזמי בדרך קציר גליון 365 פרשת פינחס תשע"ט

משנה אם ישראל ירש את אבי אמו הלוי אינו גואל כסדר הזה וכן לוי שירש את אבי אמו ישראל הוא גואל כלוי, ולדעת רבי אינו גואל כלוי שכתוב כי בתי ערי הלויים היא אחוזתם עד שיהיה לוי וערי הלויים, ולחכמים גאולת עולם נאמרה רק בערי הלויים. גמרא יש להקשות שברישא נאמר שאינו גואל כסדר הזה אלא כלוי ואח"כ אומר רבי עד שיהא בן לוי ומערי הלויים א"כ הוא כישראל, ולכאורה מה שרבי אמר מערי הלויים כי כתוב להדיא כי בתי ערי הלויים, ולוי לומדים מהפסוק ואשר יגאל מן הלויים, ושנינו שאין לומר שלוי יגאל מישראל שיפה כוחו של הלוי ואילו ישראל הורע כוחו אבל לוי לא יגאל מלוי שלשניהם יפו את כוחם, אלא נאמר מן הלויים, ועוד יש לדרוש ולא כל לויים למעט בן לוי ממזר ונתין, וחכמים אומרים שהדברים הללו נאמרו רק בערי הלויים ואין תנאי שיהיה בן לוי.

משנה אין לעשות משדה מגרש ולא ממגרש שדה ולא ממגרש עיר ולא מעיר מגרש ור"א אמר שזה נאמר רק בערי הלויים אך בערי ישראל עושים שדה מגרש ומגרש שדה, ועושים ממגרש עיר אך לא עושים מעיר מגרש כדי שלא יחריבו את ערי ישראל, כהנים ולויים מוכרים לעולם וגואלים לעולם שכתוב גאולת עולם תהיה ללויים. גמרא לכו"ע לא משנים בערי הלויים אמר ר"א שלומדים מהפסוק ושדה מגרש עריהם לא ימכר ואין לומר שלא ימכר כלל שהרי אם נאמר גאולת עולם תהיה משמע שהם נמכרים א"כ מה שכתוב לא ימכר הכוונה שלא ישנה.

שנו בברייתא על הפסוק גאולת עולם תהיה ללויים שאף שנאמר בשדה אחוזה במספר שני תבואות אך לויים פודים מיד, ואף שנאמר במקדיש שדה אחוזה והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' בכ"ז בלויים נאמר גאולת עולם תהיה, ואף שנאמר בבתי ערי חומה וקם הבית אשר בעיר אשר לו חומה לצמיתות, בכ"ז בלויים נאמר גאולת עולם תהיה, אך יש להקשות שאמנם שייך שדה אחוזה בלויים אך איך שייך בתי ערי חומה הרי שנינו שלא עושים ערי מקלט לא כפרים קטנים ולא כרכים גדולים אלא עיירות בינוניות א"כ ללויים לא היה בתי ערי חומה, ורב כהנא מפרש שאמנם לא שייך בלויים ערי חומה שהוקפו ולבסוף ישבו אך שייך בהם ערים שישבו בהם ואח"כ הוקפו חומה, אך קשה שא"כ זה לא נחשב עיר חומה שהרי שנינו על הפסוק איש כי ימכור בית מושב עיר חומה שהוקף ולבסוף ישב ולא יושב ובסוף הוקף ואין לרבות כשהקיפוה ישראל שהרי נאמר חומה, ונאמר בערי הכנעני כל אלה ערים בצורות וכמו ששם מדובר בערי עכו"ם כך כאן מדובר בערי עכו"ם, ואין לומר שגם אם הקיפו עכו"ם אח"כ זה נקרא עיר חומה שיש גזירה שוה חומה חומה כמו ששם מדובר שהקיפו עכו"ם קודם כך כאן מדובר כשהקיפום עכו"ם קודם, ורב יוסף בר רב סלא חסידא ביאר לפני רב פפא שמדובר

דף לד שנפלו ללויים ערים ומגרשיהם, אך לכאורה הערים עומדים לסתירה כיון שהם ערי מקלט מבאר רב אשי שהיינו אומרם שכל זמן שלא סתרו יחול המכירה, קמ"ל שלא.

שנו בברייתא על הפסוק כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו שאם כהן הקדיש את שדה חרמו אינו יכול לומר שכיון שזה יוצא לכהנים ועכשיו זה תחת ידי היא תשאר אצלי מק"ו שאם אני זוכה בשל אחרים ודאי אזכה בשל עצמי, אך נאמר והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' כשדה החרם ומה יש ללמוד משדה החרם אלא הוא בא ללמד ונמצא למד שכמו ששדה אחוזה של ישראל היא יוצאת מידו ומתחלקת לכהנים כך שדה חרמו של הכהן יוצאת מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים, ולכאורה ניתן לפרוך את הק"ו של הכהן שהרי בשל אחרים זה זכיה

דף לג מה שמנו יובלות לקדש שמיטות זה מובן רק לרבנן ששנת חמישים לא נמנית ליובל הבא, אך לר' יהודה ששנת חמישים נמנית ליובל הבא זה קשה מדוע צריך למנות יובלות כשהיובל לא נוהג אלא ודאי הברייתא הזו היא לא כר' יהודה, ויש להקשות וכי לא מנו שמיטים ויובלות הרי נאמר מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך ושאלו על כך הרי נאמר ועבדך שש שנים וביאר ר"נ בר יצחק שלנמכר זה שש שנים ולנרצע זה שבע שנים, ויש לומר שזה תוכחה של ירמיהו וכי שלחתם כמו שצריך, אך קשה הרי נאמר וישמעו וישלחו אלא מבאר ר' יוחנן שירמיהו החזירם ויאשיהו מלך עליהם, ויש להוכיח שחזרו כל השבטים שהרי נאמר והמוכר אל הממכר לא ישוב וכי היובל בטל כבר והנביא מתנבא שהוא יתבטל בעתיד אלא שירמיהו החזירם ויאשיהו מלך עליהם, כמו שנאמר ויאמר אליו מה הציון הלו אשר אני רואה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלוקים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים על המזבח בית אל ומה טיבו של יאשיהו בבית אל אלא שירמיהו החזירם ויאשיהו מלך עליהם, ור"נ בר יצחק למד מהפסוק גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי.

משנה בבתי החצרים יש כח יפה של בתי ערי חומה ושל שדות שהם נגאלים מיד וכל י"ב חודש כבתים ויוצאים ביובל ובגירעון כסף כשדות. גמרא שנו בברייתא על הפסוק בבתי החצרים על שדה הארץ יחשב שהם כשדה אחוזה שיוצא ביובל ובגירעון כסף ואף ששדה אחוזה נגאל רק אחר ב' שנים אך בבתי החצרים נאמר גאולה תהיה לו מיד, ואין לומר שאם נתנו להם כח יפה של שדות ושל בתים א"כ הם לא יצאו ביובל, אך נאמר וביובל יצא, ומבאר רב הונא שהפסוק בא ללמד על מקדיש בתי החצרים וגאלו אחר מיד הקדש ופגע בו יובל בשנה שניה, ואם היינו מדמים לבתי ערי חומה א"כ זה הוחלט ללוקח ואם היינו מדמים לשדה אחוזה זה יוצא לכהנים לכן למדו מביובל יצא, ומקשה רב זעירא מדוע רב הונא אומר שגאלו אחר הרי גם אם לא גאלו אחר הוא יצא ביובל, ואמר אביי שלא יאמרו שהקדש יוצא בלי פדיון, ויש ללמוד מבן לוי שכוחו יפה כשהוא מוכר ובכ"ז הורע כוחו בהקדש ק"ו ישראל שהורע כוחו בממכרו שיורע כוחו בהקדשו, ובבן לוי למדו מהפסוק ויצא ממכר בית משמע אפילו עבדיו ומיטלטליו ושטרותיו, אך נאמר בית ועיר אחוזתו, ומה שכתוב ממכר הוא ללמד שממכרו יוצא בחנם אך הקדשו אינו יוצא בחנם אלא ע"י פדיון, וזה לא כר' אושעיא שאמר שהכל היו בכלל ונתן הכסף וקם לו וכשהתורה פירטה בשדה אחוזה והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה', זה בא לומר שרק שדה שנפדתה יוצאת לכהנים אך בתי החצרים הם בכלל וקם לו שהן נשארות אצל הפודה וא"כ קשה מה שכתוב וביובל יצא, ומבאר רב פפא שהפסוק מלמד על המוכר בתי החצרים ופגע בו יובל בשנה שניה שאם נדמהו לבתי ערי חומה א"כ הוא הוחלט ללוקח ואם נדמהו לשדה אחוזה הוא צריך השלמה לאחר היובל, לכן צריך את הפסוק וביובל יצא, ויש ברייתא כרב הונא ולא כר' אושעיא ששנינו שהמקדיש בית בבתי החצרים גואל מיד וגואלו לעולם ואם גאלו אחר מיד הקדש והגיע יובל ולא נגאל הוא חוזר לבעלים ביובל.

עמוד ב משנה אלו הם בתי החצרים: שני חצרים של שני בתים ואפילו הן מוקפות חומה מימות יהושע בכ"ז הם כבתי החצרים. גמרא שנו בברייתא שאם כתוב בתי החצרים משמע שאין להם חומה וא"כ מדוע הפסוק ממשיך אשר אין להם חומה, אלא לומדים מכאן שאף שיש להם חומה כאילו אין להם ומדובר בשני בתים ושני חצירות, ואין לומר בית וחצר שא"כ צריך לכתוב חצרים, ואין לומר שאם היה כתוב חצרים היה משמע חצר בלי בית שאז זה נקרא קרפף.

בעלמא ואילו כאן הוא לוקח את השדה, ורמי בר חמא מבאר שצריך לכתוב את הפסוקים, שהרי נאמר ואיש את קדשיו לו יהיו א"כ גם שדה החרם זה קדשיו, ויש לדחות שקדשיו אינם ברשותו ואילו כאן זה ברשותו, אלא מבאר ר"נ שיש לכתוב שדה החרם שלא נאמר שכיון שכתוב ואחוזת עולם הוא להם א"כ זה גם נקרא אחוזתו, קמ"ל שרק אחוזתו היא שלו ולא חרמו.

ת.ו.ש.ל.ב.ע

מסכת תמורה

דף ב משנה הכל ממירים בין אנשים בין נשים אך אדם לא רשאי להמיר אלא שאם הוא המיר תמורתו חלה והוא לוקה ארבעים. גמרא יש להקשות בדברי המשנה שכתוב הכל ממירים משמע לכתחילה וכתוב שאדם לא רשאי להמיר והתמורה רק חלה בדיעבד, אך עד שמקשים במשנה יש להקשות מהפסוק שכתוב לא יחליפנו ולא ימיר אותנו, אלא מבאר רב יהודה שהכוונה שהכל מתפייסים בתמורה בין אנשים בין נשים אך אדם לא רשאי להמיר אלא שהתמורה חלה בדיעבד והוא לוקה.

מה שכתוב הכל בא לרבות יורש ולא כדעת ר' יהודה, ששנינו שלר"מ יורש סומך וממיר ולר' יהודה יורש לא סומך ולא ממיר, ור' יהודה למד תחלת הקדש בתמורה מסוף הקדש בסמיכת קרבן, וכמו שירוש התמעט מסמיכה כך הוא התמעט מתמורה, ומה שאינו בסמיכה למד ר' יהודה ממה שכתוב ג' פעמים קרבנו אחד למעט קרבן עכו"ם ואחד למעט קרבן חבירו ואחד למעט קרבן אביו, ור"מ לא למד מקרבנו כי זה בא לרבות את כל בעלי חבורת הקרבן לסמיכה, ור' יהודה לא סבור שכולם זקוקים לסמוך שהרי אין הקרבן מיוחד לכל אחד מהם, ועוד י"ל שאכן ר' יהודה למד מקרבנו לרבות בעלי חוברים והוא למד למעט עכו"ם וחבירו מפסוק אחד, ונשאר ללמוד בעלי חוברים, ור"מ סבר יורש ממיר שכתוב אם המיר ימיר לרבות יורש, עמוד ב ולומדים סוף הקדש סמיכה מתחילת הקדש תמורה, כמו שירוש ממיר כך יורש סומך, ור' יהודה למד מהמר ימיר לרבות אשה כמו ששנינו שאף שכל הפרשה נאמרה בלשון זכר שכתוב לא יחליפנו ולא ימיר בכ"ז לומדים מאם המיר ימיר לרבות אשה, ור"מ למד אשה מהואו של ואם, ור' יהודה לא דורש ואו, ומשמע שבין לר"מ ובין לר' יהודה לולא שהתורה רבתה לא היינו מרבים אשה והיא לא תלקה, ויש להקשות הרי רב יהודה אמר בשם רב וכן שנו אצל ר' ישמעאל שיש ללמוד מהפסוק איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם שהפסוק מקיש אשה לאיש לכל עונשים שבתורה, ויש לומר שצריך ריבוי בתמורה שלא נאמר שאשה הוקשה לאיש רק בעונש ששונה ביחיד ובציבור ואילו תמורה לא שייכת בציבור ששנינו שציבור ושותפים אינם עושים תמורה א"כ אשה שהמירה לא תלקה, קמ"ל שהיא לוקה.

רמי בר חמא מסתפק האם קטן יכול להמיר, ולכאורה בקטן שלא הגיע לעונת נדרים אין שאלה כלל שהרי אם אינו יכול להקדיש הוא גם לא יכול להמיר, והספק הוא בהגיע לעונת נדרים והרי שנינו שהפסוק איש כי יפליא לנדור לרבות מופלא הסמוך לאיש שיכול להקדיש וכמו שהוא יכול להקדיש כך הוא יכול להמיר, או שכיוון שהוא לא בן עונשים א"כ הוא לא יכול להתפייס בתמורה, ואם נאמר שקטן יכול להמיר שהרי הוא יגיע לכלל עונשים, יש להסתפק בעכו"ם שהרי הוא יכול להקדיש כמו שלמדו מהפסוק איש איש שעכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל וא"כ הם גם ימירו, או שנאמר שכמו שאינם באים לכלל עונשים א"כ כשיעשו תמורה היא לא תתקדש, ורבה הוכיח ממה ששנינו שלר"ש לא נהנים ולא מועלים בקדשי עכו"ם ולא חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא ואינם עושים תמורה ולא מביאים עליהם נסכים וקרבנם טעון נסכים, ור' יוסי סובר שבכל הדברים יש להחמיר בקדשי עכו"ם חוץ מנסכים ודוקא בקדשי מזבח אך בקדשי בדק הבית מועלים בהם, וכתוב להדיא שאינם עושים תמורה, ורמי בר חמא סובר שאין ספק בעכו"ם שהקדיש כדי להתכפר בו עכו"ם שאין בו תמורה והספק הוא במקדיש עכו"ם ומתכפר

ישראל אם הולכים אחרי המקדיש או אחרי המתכפר, אך קשה הרי ר' אבהו אמר להדיא בשם ר' יוחנן שהמקדיש מוסיף חומש בפדיון והמתכפר עושה תמורה והתורם משלו על של חבירו,

דף ג טובת ההנאה בתרומה היא של התורם, ויש לומר שרמי בר חמא סבר שר' יוחנן דיבר בבא מכא מכא ישראל שתחלתו וסופו ביד ישראל אך הספק הוא האם צריך שזה יהיה ברשות ישראל מתחילה עד סוף כדי שיעמוד ברשות העושה תמורה וא"כ בבא מכא עכו"ם אינו עושה תמורה או שהעיקר הוא המתכפר ואף שבא מכא עכו"ם יעשה תמורה, ונשאר בתיקו.

נאמר בברייתא שלא נהנים בקדשי עכו"ם ולא מועלים בהם והכוונה היא שלא נהנים מדרבנן ואין מועלים מדאורייתא שכתוב נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה ולומדים חטא חטא מתרומה, ובתרומה כתוב בני ישראל ולא עכו"ם,

מה שנאמר בברייתא שלא חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא שבטומאה כתוב דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם, ולומדים נותר חילול חילול מטומאה שבטומאה כתוב בני ישראל ולא יחללו ובנותר כתוב ואוכליו עווננו ישא כי את קדש ה' חילול ולומדים פיגול עוון עוון מנותר שבפיגול כתוב והנפש האוכלת ממנו עוונה תשא, ובנותר כתוב כי אוכליו עווננו ישא כי את קדש ה' חילול ובכולם נאמר בני ישראל דוקא ולא עכו"ם.

מה שנאמר בברייתא שעכו"ם לא עושים תמורה לומדים ממה שבראש הפרשה של לא יחליפנו נאמר דבר אל בני ישראל איש כי יפליא נדר בערכך, וללישנא בתרא לומדים ממה שתמורה הוקשה למעשר בהמה ומעשר בהמה הוקש למעשר דגן שנאמר בו כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ובני ישראל למעט עכו"ם.

לר"ש עכו"ם לא מביא נסכים אך קרבנו טעון נסכים, ושנו בברייתא שלומדים מהפסוק אזרח שרק אזרח מביא נסכים ולא עכו"ם ואין לומר שגם עולתו פטורה מנסכים כי כתוב ככה, ור' יוסי סובר שהוא רואה בכולם להחמיר בעכו"ם שכתוב לה'.

נחלקו בקדשי מזבח אך אם עכו"ם הקדיש קדשי בדק הבית לכו"ע מועלים בו שמה שלמדו מעילה חטא חטא מתרומה זה רק בקדושת הגוף כמו תרומה אך קדושת דמים חלה גם בעכו"ם.

רב יהודה אומר בשם רב שכל הלאוין בתורה לוקה עליהם רק אם עשה מעשה ואם לא עשה מעשה פטור, ויש להקשות על הכלל הזה הרי בתמורה אינו עושה מעשה ובכ"ז שנינו במשנה שהממיר לוקה ארבעים, ורב יבאר שזה כדעת ר' יהודה שלוקים על לאו שאין בו מעשה, אך קשה שברישא שנינו הכל ממירים אפילו יורש והעמדנו לא כר' יהודה שירוש אינו ממיר, ויש לומר שהתנא סובר כמותו שלוקים על לאו שאין בו מעשה וחולק עליו שירוש אינו ממיר.

רב אידי בר אבין אומר בשם רב עמרם בשם ר' יצחק בשם ר' יוחנן משמו של ר' יוסי הגלילי שכל הלאוין בתורה אם עשה בו מעשה לוקה ואם לא אינו לוקה, חוץ מנשבע מימר ומקלל חבירו בשם שלוקה גם בלי שעשה מעשה, ובשם ר' יוסי בר' חנינא אמרו שגם המקדים תרומה לביכורים לוקה, ור' יוחנן אמר בשם ר"מ שהנשבע לוקה שכתוב כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא ודוקא ב"ד של מעלה אינם מנקים עמוד ב אך ב"ד של מטה מלקים ומנקים, ורב פפא מקשה שנאמר שאין לו נקיות אפילו בב"ד של מטה, ואביי אמר שא"כ היה ניתן לכתוב רק כי לא ינקה וכתוב ה' ללמד שרק ה' לא מנקה אך ב"ד של מטה מלקים ומנקים, ולמדנו שבועת שוא, ושבועת שקר אמר ר' יוחנן שלומדים ממה שכתוב לשוא לשוא שני פעמים ואם אינו ענין לשבועת שוא לומדים מזה שבועת שקר, ור' אבהו מקשה באיזה שבועת שקר מדובר הרי אם אמר שיאכל ולא אכל הרי ודאי הוא עשה מעשה ואם אמר שיאכל ולא אכל ודאי אינו לוקה שהרי ר' יוחנן ור"ל אומרים שאם נשבע שיאכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה פטור לר' יוחנן בגלל שזה לאו שאין בו מעשה ולר"ל כי זה התראת ספק שלא לוקים עליה, ור' אבהו מבאר שמדובר בנשבע אכלתי או לא אכלתי, ויש להקשות מדוע הוא אומר שמרבים אכלתי

ולא אכלתי ולא מרבים אוכל ולא אכל אמר רבא שהתורה רבתה שקר דומה לשוא כמו ששוא זה לשעבר כך שקר זה לשעבר, ור' ירמיה הקשה לר' אבהו ממה ששנינו שאם אמר שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה חייב רק אחת וזוהי שבועת ביטוי שחייבים על הזדון מלקות ובשוגג מביא קרבן עולה ויורד, ולכאורה זהו בא למעט אכלתי ולא אכלתי שאינו לוקה ויש לדחות שזה בא למעט שרק עליה מביא קרבן בשוגג אך באכלתי ולא אכלתי לא מביא קרבן, ולכאורה זה כר' ישמעאל שחייב קרבן רק בנשבע על העתיד לבא אך לוקה על הנשבע לעתיד לבא, אך קשה שבסיפא כתוב זהו שבועת שוא שחייבים על הזדון מלקות ובשגגה עולה יורד וזה בא למעט אכלתי ולא אכלתי שאינו לוקה, ויש לומר שבא למעט שרק עליה פטור מקרבן אך בנשבע אכלתי ולא אכלתי מביא קרבן, וזה כר' ע' שמביאים קרבן על לשעבר, וקשה א"כ הרישא כר' ישמעאל והסיפא כר' ע', אלא יש לומר שכמו שהסיפא זה כר' ע' א"כ גם הרישא כר' ע' ולא ממעטים אכלתי ולא אכלתי אלא שנשבע אוכל ולא אכל, ועדיף כך שאם עומדים בלהבא ממעטים בלהבא וכשעומדים בלשעבר ממעטים לשעבר.

ר' יוסי הגלילי שנה שמימר לוקה אף שאין בו מעשה ור' יוחנן אמר לתלמיד שלא ישנה מימר כיון שממילא נעשה מעשה בדיבורו שהחולין נהפך לקודש.

ר' אלעזר אומר בשם ר' אושעיא מנין שהמקלל חבירו בשם לוקה שכתוב אם לא תשמור והפלא ה' את מכותך ומהי הפלאה זו, יש ללמוד מהפסוק והפילו השופט והכהו לפניו א"כ ההפלאה היא מלקות, ואין לומר שחייב מלקות גם בשבועת אמת שהרי נאמר שבועת ה' תהיה בין שניהם, ואין לומר שהשבועה היא רק לפייס את חבירו אך לוקה עליה שהרי נאמר ובשמו תשבע, אך יש לדחות שבשמו תשבע לומדים כדברי רב גידל בשם רב שמנין שנשבעין לקיים את המצוות שכתוב נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדק, אך יש פסוק נוסף ובו תדבק ובשמו תשבע א"כ הפסוק מיותר לדרוש שהמקלל את חבירו בשם לוקה, אך קשה שנאמר שזה מלמד על המוציא שם שמים לבטלה, אך יש לומר שבמקלל חבירו בשם יש גם הוצאת שם לבטלה וזה לא גרוע יותר, אך יש לומר שהקושיא היא שנאמר שרק המוציא שם לבטלה מספיק לו מלקות אך המקלל את חבירו בשם לא מספיק לו מלקות כי הוא גם מוציא שם לבטלה וגם מצער את חבירו.

דף ד אך יש לומר שכבר נאמר לא תקלל חרש וזה מובן רק אם הפסוק מדבר על מקלל חבירו ואז יש אזהרה מלא תקלל חרש אך היכן יש אזהרה למוציא שם לבטלה, ויש לדחות שהאזהרה היא מהפסוק את ה' אלוקיך תירא ואותו תעבוד, אך יש לומר שזה לא נקרא אזהרה שהרי זה אזהרת עשה.

בשם ר' יוסי בר' חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים ומשמע שלוקה והטעם הוא שכתוב מלאכתך ודמעך לא תאחר מלאכתך זה ביכורים ודמעך זו תרומה וכתוב לא תאחר, ושנינו שר"א ור' יוסי בר' חנינא נחלקו אם המקדים תרומה לביכורים לוקה, ולכאורה שנינו להדיא שר' יוסי בר' חנינא אמר שהמקדים תרומה לביכורים לוקה, אך מצד שני יש להוכיח שר"א הוא הסובר שהמקדים תרומה לביכורים לוקה ששנינו שאם היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו הראשונה מעושרת והשניה לא מעושרת, ואם אמר מעושרת של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת ולא השניה, ואם אמר מעושרתיהם מעשר כלכלה בחברתה קרא את השם, ושנינו שר"א אמר שהוא לוקה כי הוא הקדים מעשר שני שבאחת למעשר ראשון שבחברתה, ולפ"ז ר' יוסי בר' חנינא סובר שאינו לוקה א"כ קשה מדבריו לעיל, ויש לומר עמוד ב שר' יוסי בר' חנינא דיבר על הפטור שכתוב קודם שלא שאין בו מעשה לא לוקים, וע"ז אמר ר' יוסי בר' חנינא שאף המקדים תרומה לביכורים לא לוקה, אך קשה שכמו שמימר לוקה כי נעשה מעשה בדיבורו א"כ גם במקדים תרומה לביכורים נעשה מעשה בדיבורו, מבאר ר' אבין שזה לאו שניתק לעשה שאחרי הפסוק מלאכתך ודמעך לא תאחר כתוב מכל מעושרתיהם תרימו, וכשאמר רב דימי שמועה זו הקשה לו אבבי וכי לא

לוקים על לאו שניתק לעשה הרי מימר הוא ניתק לעשה, ושנינו במשנה שלוקה עליו ויש לומר שזה שני לאוים לא יחליפנו ולא ימירנו ועשה אינו עוקר שני לאוין, אך קשה שבאונס שנינו שישראל שגירש יחזיר ולא ילקה אך כהן שגירש לא יחזיר ולוקה ולא אומרים שהעשה של לו תהיה לאשה מנתק את הלאו של לא יוכל לשלחה, ויש לומר שבכהנים יש טעם אחר כי התורה רבתה בהם קדושה יתירה.

נחלקו תנאים בלאו שאין בו מעשה, ששנינו על הפסוק לא ישאירו ממנו עד בוקר שר' יהודה סובר שהפסוק נותן עשה והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו והוא בא אחר לא תעשה לומר שלא לוקים עליו, ור' יעקב אומר שזו לא הסיבה אלא אינו לוקה כי זה לאו שאין בו מעשה, א"כ ר' יהודה סובר שלא שאין בו מעשה לוקים עליו, ולר' יעקב הפסוק של והנותר באש תשרופו מלמד כמו ששנינו שהעצמות והגידים והנותר של פסח ישרפו בט"ז ואם חל ט"ז בשבת ישרפו ב"ז כי זה לא דוחה יו"ט ושבת, ואמר חזקיה וכן שנו בשיבתו שלומדים מהפסוק והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו שיהיה לו בוקר שני לשרפתו.

אבבי אומר שכל דבר שהתורה אמרה שלא יעשו אם עשה הוא חל שאם נאמר שזה לא חל מדוע לוקה, ורבא סובר שזה לא חל ובכ"ז לוקה כי הוא עבר על דבר ה',

דף ה ויש להקשות ממה ששנינו שאם ישראל האונס גירש יחזיר ואם נאמר כרבא שלקה על מה שעבר על דבר ה' א"כ גם כשהישראל החזיר הוא ילקה, ויש לומר שנאמר כל ימיו שלעולם הוא מצווה להחזיר ואבבי סובר שאם לא היה כתוב כל ימיו היינו אומרים שאחרי שכבר הוא עבר על האיסור אם יצא יחזיר ואם לא לא יחזיר, קמ"ל שלעולם הוא מצווה להחזיר, ללישנא בתרא הראיה היא לדברי רבא שכתוב שאם הוא ישראל יחזיר ולא אומרים שאם עשה זה מועיל, ויש לומר שכתוב כל ימיו שלעולם הוא מצווה להחזיר, ורבא אומר שאם לא היה כתוב כל ימיו היינו אומרים שהישראל יחזיר וילקה כי הוא עבר על הלאו של לא יוכל לשלחה לכן נאמר כל ימיו שהלאו הוא ניתק לעשה שאין לוקים עליו, ויש להקשות מתורם מהרעה על היפה שנאמר מכל חלבו שתורם רק מהמשובח ולא מהרע, ובכ"ז שנינו שלא תורמים מרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה א"כ רואים לא כדברי רבא שאם עשה לא הועיל, ורבא יבאר שזה גזה"כ בתרומה כדברי ר' אילעא שהתורם מהרעה על היפה תרומתו תרומה שכתוב ולא תשא עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואם אינו קדוש מה שייך נשיאות חטא ולמדו מכאן לתורם מרעה על היפה שתורמתו תרומה, ולאבבי לולא שהתורה אמרה שיש נשיאות חטא היינו אומרים שזה רק מצוה מן המובחר ואם לא הפריש מהטוב הוא לא חוטא, קמ"ל שהוא חוטא, ויש להוכיח מתורם ממין על שאינו מינו שהתורה אמרה כל חלב יצהר לתת חלב לכל מין בפני עצמו, ושנינו שלא תורמים ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומת תרומה א"כ רואים שאם עבר על דבר ה' זה לא חל, ואבבי מבאר שיש פסוק ראשיתם שיהיה ראשית לכל אחד ורבא סובר שאם לא היה כתוב ראשיתם היינו אומרים שרק בתירוש ויצהר שנאמר בהם חלב לא תורמים ממין על שאינו מינו, אך בתירוש ודגן או דגן ודגן שנאמר רק חלב אחד יוכלו להפריש ממין על שאינו מינו ולא ילקה, לכן נאמר ראשיתם שיתן מכל מין בפני עצמו, ויש להוכיח מחרמים שהתורה אמרה לא ימכר ולא יגאל ושנינו שלא פודים חרמי כהנים אלא הם ניתנים לכהן, א"כ אם עבר עבירה זה לא חל וקשה על אבבי, ואבבי יבאר שהתורה אמרה קדש קדשים הוא בהוויתו יהיה, עמוד ב ולרבא מהוא לומדים למעט בכור ששנינו שנאמר בכור לא תפדה והוא נמכר ובמעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום.

ויש להקשות מתמורה שנאמר בה לא יחליפנו ולא ימיר ושנינו לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר ולוקה א"כ רואים שאם עבר על דבר ה' זה חל, ורבא יבאר שיש גזירת הכתוב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, ואבבי סובר שאם לא היה כתוב והיה הוא ותמורתו היינו אומרים שהקדושה תצא מזה ותכנס לזה, קמ"ל שהקדושה חלה בשניהם.

ויש להקשות מבכור שנאמר לא תפדה ושנינו בפסולי המוקדשים שיש להם פדיון ולתמורתם פדיון חוץ מבכור ומעשר א"כ רואים שאם עבר אינו חל וקשה על אביי, ואביי יבאר שיש גזירת הכתוב הם שיהיו בהווייתם, ולרבא התורה כתבה הם ללמד שהם קרבים ותמורתם אינה קריבה, ואביי למד סברא זו מהפסוק אם שור אם שה לה' הוא קרב ולא תמורתו, ולפ"ז גם לרבא ניתן ללמוד מהוא, ומהם לומדים על בכור ומעשר שהתערב דמם בכל העולים שהם קרבים במזבח, ואביי למד סברא זו מהפסוק ולקח מדם הפר ומדם השעיר והרי דם פר מרובה משל שעיר א"כ רואים שעולים לא מבטלים זה את זה, וכן שנינו שר' יאשיה למד מהפסוק ולקח מדם הפר ומדם השעיר שיהיו מעורבים, ורבא סובר ששם מזה מכל אחד בפני עצמו וכו' יונתן שלא מערבים את דם הפר ודם השעיר יחד.

ויש להוכיח ממעשר שהתורה אמרה לא יגאל ושנינו שיש להם ולתמורתיהם פדיון חוץ מבכור ומעשר א"כ כשעבר על דבר ה' זה לא חל, ויש לומר שלומדים מעשר בגזירה שוה העברה העברה מבכור, ויש להוכיח ממה ששנינו שהמקדים תרומה לביכורים מה שעשה עשוי אף שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר, ורבא מבאר שיש גזירת הכתוב מכל מעשורתיכם תרימו ואביי למד מפסוק זה כדברי רב פפא שנאמר שאם לוי הקדים מעשר לתרומה בכרי שיפטר מתרומה ואמר אביי שנאמר מכל מעשורתיכם תרימו ועדיף לרבות כרי ולמעט בשבילים כי בכרי הוא בא לכלל דיגון ובשיבילים עדיין לא בא לכלל דיגון.

ויש להוכיח מאלמנה לכהן גדול שנאמר אלמנה וגרושה לא יקח ושנינו שכל מקום שיש קידושין ויש עבירה הולך הולך אחר הפגום א"כ חל גם כשעבר על דבר ה', ורבא יבאר שיש פסוק ולא יחלל זרעו א"כ משמע שיש קידושין, ואביי למד שהתורה היתה צריכה לכתוב לא יחל וכתוב לא יחלל אחד לאיש ואחד לאשה.

ויש להוכיח ממקדיש בעלי מומים למזבח שאף שהוא בלאו בכל זאת מה שעשה עשוי ולא כרבא, ורבא יבאר שיש פסוק ולנדר לא ירצה והיינו אומרים שהוא כעובר על מצוה וכשר להקריב, קמ"ל שאינו כשר להקריב, אך קשה ממקדיש תמימים לבדק הבית,

דף ו שהתורה אמרה נדבה תעשה אותו וזה קדשי בדק הבית ושנינו שהמקדיש תמימים לבדק הבית אף שהוא בלאו מה שעשה עשוי וקשה על רבא, ורבא יבאר שמהפסוק שהתרכו בעלי מומים למזבח משם התרכו תמימים לבדק הבית, ויש להוכיח מגזל שנאמר לא תגזול ושנינו שמי שגזל עצים ועשאים כלים או שגזל צמר ועשאו בגדים משלם כשעת הגזילה א"כ אם עשה עשוי וקשה על רבא, ורבא יבאר שיש פסוק אשר גזל כעין שגזל, ואביי למד מאשר גזל שרק על הגזל שלו מוסיף חומש ועל גזל אביו אינו מוסיף חומש, ויש להוכיח ממשכון שנאמר לא תבא אל בית לעבוט עבוטו ושנינו שמחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום וקשה על רבא, ורבא יבאר שיש פסוק השב תשיב, ואביי סובר שאם לא היה כתוב השב תשיב היינו אומרים שאחרי שעשה את האיסור יש לו אפשרות להחזיר או שלא להחזיר, קמ"ל שהוא מצווה להחזיר.

ויש להקשות שבפאה שנאמר לא תכלה פאת שדך בקוצרך ושנינו שמצות פאה להפריש מהקמה ואם לא הפריש מהקמה יפריש מהעומרים ואם לא הפריש מהעומרים יפריש מהכרי קודם מרוח ואם מרחו יעשר ויתן לעני ובשם ר' ישמעאל אמרו שגם אם עשה עיסה יפריש ממנה א"כ רואים שגם אחרי שנעשה עיסה לא מועיל להפטר מפאה וקשה על אביי, ואביי יבאר שנאמר שם תעזוב תעזוב וזה מיותר לדרוש שגם אחרי שינוי לא קנאו, ורבא למד מהתעזוב המיותר שיש עזיבה אחרת שמתורת, כמו ששנינו שאם אחד הפקיר את כרמו והשכים בשחר ובצרו חייב בפרט שכחה ועוללות ופטור ממעשר, ורבא אחא בר רבא אמר לרב אשי שאחרי שהקשנו מכל המקומות הנ"ל ותרצנו א"כ אין מחלוקת בין אביי לרבא, ורבא אשי אמר שהם נחלקו בריבית קצוצה וכו"א שאמר שריבית קצוצה יוצאת בדיינים, **עמוד ב** ואבך ריבית אינו יוצא בדיינים ור' יוחנן סובר שגם ריבית קצוצה לא יוצאת בדיינים, אמר רב

אחא הרי לא נחלקו בסברא אלא בפסוק כמו שאמר ר' יצחק שטעמו של ר' יוחנן שלומדים את הפסוק בנשך נתן ובתריבית לקח וחי לא יחיה שניתן לחיים ולא להשבון, ורבא אחא בר אדא למד מהפסוק ויראת מאלוקיך אני ה' שניתן למורא אך לא להשבון, ורבא למד מהפסוק התועבות האל עשה מות יומת דמיו בו, ומה שכתוב והוליד בן פריץ שופך דם זה בא להקיש מלוי בריבית לשופכי דם כמו ששם זה לא ניתן להשבון כך ריבית לא נתנה להשבון, ור"נ בר יצחק אמר שטעמו של ר"א שאבך ריבית חוזר שכתוב וחי אחיך עמך שיש להחזיר לו כדי שיהיה לו חיות, וא"כ אביי ורבא נחלקו אם שינוי קונה שלאביי שכשעבר על גזירת המקום שינוי קונה ולרבא שינוי לא קונה, וללישנא בתרא נחלקו אביי ורבא בריבית קצוצה שלאביי אינו מחזיר ולרבא מחזיר, אך קשה שאביי עצמו סבר שריבית קצוצה יוצאת בדיינים כמו שהיה, ואמר אביי שמי שנשגה בחבירו ד' מאות וזו בריבית ונתן למלוה באוצרו גלימא ששוה חמש בארבע כשמוציאים מוציאים ממנו ארבע והזו הנוסף ניתן במתנה, ולרבא מוציאים ממנו חמשה כי הכל בא לידו בתורת ריבית, אלא יש לומר שנחלקו אביי ורבא אם שינוי קונה.

שנו בברייתא על הפסוק כל אשר מום בו לא תקריבו וכתוב אח"כ כל תשחטו א"כ כל תקריבו הכוונה שלא יקדישו ולמדו מכאן שהמקדיש בעל מום למזבח עובר בחמשה שמות: כל תקריבו, כל תקדישו, כל תשחטו, וכל תזרקו, וכל תקטירו כולו, ומשום כל תקטירו מקצתו, ובשם ר' יוסי בר' יהודה הוסיפו גם קבלת דם.

כתוב בברייתא שכל תשחטו נאמר כבר למטה וכמו ששנינו על הפסוק עורת או שבור או חרוץ או גרב או יבלת לא תקריבו והרי כל תקדישו למדו כבר לעיל וא"כ כל תקריבו הכוונה כל תשחטו, ומה שכתוב ואֶשֶׁה לא תתנו מהם היינו אשים ושמענו כולם ומקצתם לומדים מהפסוק מהם, וזריקת דם לומדים מהפסוק על המזבח ומלה' מרבים שיעיר המשתלח, ויש להקשות וכי מלה' מרבים הרי שנינו על הפסוק קרבן שלכאורה זה כולל קדושת בדק הבית שנקרא קרבן כמו שנאמר ונקרב את קרבן ה' אך לומדים מהפסוק אל פתח אהל מועד שרק על הראוי לפתח אהל מועד חייבים משום שחוטאי חוץ ומה שלא ראוי לפתח אהל מועד לא חייבים עליו ולכאורה נוציא בעלי מומים ולא פרה אדומה או שיעיר המשתלח שהם ראויים לפתח אהל מועד, ולכן כתוב לה שרק מי שמיוחד לה' למעט פרה ושעיר המשתלח שאינן מיוחדים לה', ומבאר רבא שבכל מקום ממעטים או מרבים לפי ענינו שאם מרבים פרה מאל פתח ממעטים מלה' ואם לומדים מאשה למעט מרבים מלה', ולכאורה משמע שרק מלה' מיעטו שיעיר ולולא כן היה יכול להביא שיעיר המשתלח מבעלי מומים ויש להקשות הרי הגורל קובע רק כמה שראוי לה', ואמר רב יוסף שזה כדעת חנן המצרי שסובר שגם אם הדם היה כבר בכוס והיה פסול בשעיר יזווג לו שעיר אחר, אך קשה שאמנם חנן סובר שזה לא נקרא דחוי אך מנין שלא צריך הגרלה אולי נאמר שהוא מביא ומגריל ומבאר רב יוסף שזה כדעת ר"ש ששנינו שאם מת אחד מהשעירים לר"ש יביא אחר בלי הגרלה, ורבא אומר שמדובר שהיה בו מום באותו יום וחיללו על חבירו.